AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO

29.2.2024

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Viite: HE 8/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus aikoo lakkauttaa aikuiskoulutustuen ja vuorotteluvapaan. Näistä etuuksista luovutaan 1.8.2024 alkaen. Hallitusohjelman laatimisen jälkeen on tehty päätös myös ammattitutkintostipendin lakkauttamisesta.

Esityksen tavoitteena on julkisten menojen säästyminen ja työllisyyden lisääntyminen. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen arvioidaan vähentävän julkisia menoja 175 miljoonalla eurolla vuodessa ja lisäävän työllisyyttä 10 000 työllisellä vuodessa.

Aikuiskoulutustuki

Vuonna 2022 aikuiskoulutustukea maksettiin 30 124 henkilölle yhteensä 177,9 miljoonaa euroa. Tuen saajista naisia oli 76 prosenttia ja miehiä 24 prosenttia. Tuen saajista 26 prosenttia opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa ja 42 prosentilla lähtökoulutustaso oli toisen asteen koulutus. Lähes 30 prosentilla kaikista tuen saajista korkein aiempi tutkinto oli ammatillinen peruskoulutus.

Korkeakoulutetuilla ja toisen asteen koulutustaustaisilla sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala oli suosituin aikuiskoulutustuella toteutettava opiskeluala. Vuonna 2021 yleisimmistä ammatillista perustutkinnoista viisi prosenttia suoritettiin aikuiskoulutustuella.

Aikuiskoulutustuen kohdentumisessa on haasteita. Aikuiskoulutusten käyttäjäprofiili painottuu tiettyihin ryhmiin. Naiset käyttävät tukea miehiä selvästi enemmän.

Aikuiskoulutustuen käyttäjissä yliedustettuina ovat sosiaali- ja terveysaloilla jo työskentelevät, ja aliedustettuina teollisuudessa työskentelevät työlliset.

Aikuiskoulutustuki on muodostunut merkittäväksi osaksi erityisesti julkisen sektorin jatko- ja täydennyskoulutuksen urapolkuja.

Tutkimusten perusteella aikuiskoulutuksen hyödyt ovat pääsääntöisesti sitä suurempia, mitä matalampi henkilön lähtökoulutus on. Aikuiskoulutustuen saajat ovat kuitenkin keskimäärin muita aikuisia tai työllisiä korkeammin koulutettuja.

Tutkimusten ja tilastojen perusteella aikuiskoulutustuella ei ole ollut merkittävää vaikutuksia uusien opintojen aloittamiseen verrattuna muin tavoin tai etuuksiin aloitettaviin opintoihin.

AMKE yhtyy Lainsäädännön arviointineuvoston lausuntoon, jossa todetaan, että ”esitysluonnoksessa voisi kuvata tarkemmin aikuiskoulutustuen lakkauttamisen vaikutuksia erilaisille opiskelijaryhmille. Kohdistuvatko tuen lakkauttamisen vaikutukset esimerkiksi matalan tulotason opiskelijoihin, joilla syyt hakeutua opiskelemaan voivat liittyä oman tulotason kasvattamiseen? Onko joillakin opiskelijaryhmillä toisia opiskelijaryhmiä paremmat mahdollisuudet kouluttautua työnantajan kustantamana?”

AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO

AMKEn kanta

Tutkimusten ja tilastojen perusteella aikuiskoulutustuen käyttöön liittyy monia haasteita. Tuen kohtaanto ja vaikuttavuus ei ole riittävää. Yksilötasolla aikuiskoulutustuella tai muulla sen kaltaisella tuella on kuitenkin usein vaikutusta esimerkiksi osaamiseen ylläpitoon tai uudistamiseen sekä työuran pituuteen.

Sosiaali- ja terveysministeriö 27.9.2023 asettaman työryhmän tulisi edelleen vakavasti pohtia aikuiskoulutustuen kaltaista tukea, joka kohdistuisi erityisesti esim. koulutuksen alisedustettuihin ryhmiin tai työvoimapula-alojen koulutukseen. Myös yksilökohtaista tarveharkintaa voitaisiin lisätä. Koulutukseen lainsäädännön arviointineuvosto nosti 14.2.2024 antamassaan lausunnossa esiin lisäksi matalan tulotason opiskelijat.

Tärkeää on, että aikuiskoulutustuen tilalle mahdollisesti tulevat opintojen suorittamisen taloudelliset tai muut kannusteet otetaan mahdollisimman nopeasti käyttöön.

Ammattitutkintostipendi

Ammattitutkintostipendiin on oikeus henkilöllä, joka on suorittanut ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) mukaisen ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon. Stipendin myöntämisen edellytyksenä on viiden vuoden työhistoria. Stipendin suuruus on tällä hetkellä 414 euroa.

Ammattitutkintostipendillä pyritään kannustamaan tutkintojen suorittamiseen. Tutkimuksissa ei ole löytynyt tilastollisesti merkitseviä vaikutuksia tutkintojen suorittamisen ja ammattitutkintostipendin saamisen välillä.

AMKEn kanta

Ammattitutkintostipendillä saattaa olla osalle stipendiin oikeutetuista opiskelijoista kannustinvaikutusta tutkinnon loppuun saattamiseksi. Toisaalta tutkinnon ja opintojen suorittamisen keskeisimmät kannusteet tulisi tulla esimeriksi osaamiseen lisääntymisestä, kyvykkyyden kokemuksen lisääntymisestä sekä mahdollisen henkisen ja taloudellisen hyvinvoinnin lisääntymisestä.

Yksi jatkuvan oppimisen keskeisistä tavoitteista on siirtyä tutkintokeskeisyydestä yksilön tarvitseman osaamiseen korostamiseen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tutkinnon osien suorittamista useita tutkinnoista. Ammattitutkintostipendi on tähän tavoitteeseen nähden ristiriitainen kannuste.

AMKEn kannattaa ammattitutkintostipendistä luopumista.

AMKE
AMMATTIOSAAMISEN KEHITTÄMISYHDISTYS

LAUSUNTO

Vuorotteluvapaa

AMKElla ei ole kantaa vuorotteluvapaajärjestelmän lakkauttamiseen.

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Lisätiedot: Veli-Matti Lamppu, veli-matti.lamppu@amke.fi, puh. 050 344 2554